

הפוארן משפחה - "בפאר אלער פיה אלס יראיהו"

מאן: ציילט יאקב גיטלעך

1

פירוש הכ"ט על הפקודת שמות

וא"ת מאי שנא מנין רד"ו לא פחות ולא יותר. ושמעתו טעם כי בעוד שהיו אבותינו בשעבוד היו עומדין האבות ומחפלין תמיד בעד ישראל ואמר להם הקב"ה כלום יש בככם שירצה לגרע מאותיות שמו וכן אגרע ממנין השעבוד העתיד לבוא על ישראל אברהם ויעקב השיבו לאו כי כל האותיות צריכות לנו עד שבא יצחק ואמר רבשי"ע מן הדין זיה שמי להיות נכתב בשי"ן וכן. הוא בדברי הימים ושבועתו לישחק אני מחל כבודי שיכתב בצד"י וחגרע מן חחשכון עד שיגיע לעודף שיש מהשי"ן עד הצד"י וכמה הוא רד"ו היה כן וע"כ כתיב כי אחא אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירו ומלת ידענו מלשון ידע אלהים:

מאן: פקודת שמות 23' 23'

בברית מילה אחר הברכות אומרים הפסוק שבתהלים אשר כרת את אברהם ושבועתו לישחק, ויש לדקדק מדוע אין אומרים כלשון הפסוק בדברי הימים ושבועתו ליצחק, כמו שבכל מקום אומרים יצחק, יש לומר שכל אדם נקרא שמו בעת המילה, אך אצל יצחק נצטווה אאע"ה עוד קודם שנולד לקרות שמו יצחק, ומיד כשנולד קיים ציווי השי"ת, ובעת מילתו קראו ישחק ע"ש הצחוק, ומזה נתהוו לו שני שמות יצחק - ישחק, לכן בברית אומרים השם ישחק, שכן קראו אאע"ה בעת הברית.

מאן: י' ז' 10

וַיֹּאמֶר בְּיַדְךָ עַל־כֵּם יְהִי מִלְחָמָה לַיהוָה בְּעַמְלֶק מִדֶּרֶךְ הַר:

מאן: ז' ז' 11

י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה מִהַזְּנָת עֲשִׂית וּתְאֹמַר הָאִשָּׁה הִנְחֵשׁ הַשִּׂיאֲנִי וְאָכַל:

מאן: קמ"ג ז' 12

יג מְזוּיָנוּ מְלֵאִים מְפִיקִים מִזֶּן אֶל זֶן צְאוּנָנוּ מְאֻלְפוֹת מְרַבְּבוֹת בְּחֻצוֹתֵינוּ:

מאן: ס"ג ז' 13

ונראה לפרש בס"ד, כי ידוע, האבות הן הן המרכבה נכראשית רבה פב, ו; זוהר ח"א דף ריג ע"ב. לכן בשמם נרמז הקטנות והגדלות, דהיינו זמן החסרון והפגם וזמן השלימות והמעלה

סמן ג' - הפוארן משפחה

הקשר לפרשה:

בהפטרה מדובר אודות שילוח עבדים לחפשי אחר שש שנות עבודה, והוא דומה לפרשתנו שמתחילה בהלכות עבד עברי ושילוחו לחפשי אחר שש שנים.

מאן: ז' כ' 14

כו גַּם־זָרַע

יַעֲקֹב וְדוֹד עַבְדֵי אִמָּאם מְקַחַת מְזֻרְעוֹ מְשָׁלִים אֶל־זָרַע אַבְרָהָם יִשְׁחַק וְיַעֲקֹב פִּי־אֲשׁוּב (אָשִׁיב קדי) אֶת־שְׁבוֹתָם וְרַחֲמָתִים:

מאן: קמ"ג ז' 15

ט אשר פרת את אברהם ושבועתו לישחק:

מאן: פנ"ג ז' 16

טז אשר פרת את אברהם ושבועתו לישחק:

מאן: ס"ג ז' 17

טז ועתה שמע דבר יהוה אתה אמר לא תנבא על-ישראל ולא תטיף על-בית ישחק:

מאן: ס"ג ז' 18

יש להבין למה בכל מקום כתיב יצחק בצד"י, וכאן קורא אותו ישחק בשי"ן.

מאן: ה' ז' 19

כשהיו ישראל במצרים ועבדו בהם בסוף וידא' את עניינם ואת לחצם רחוקה לנסד' הקץ בוטת אבות ואמר להם תמעיטו אות א' משלכם ואלו הקץ לבניכם אמר אברהם רבשי"ע נתת לי ה'א' להיות אב המון נשים אם אשור לך אדה נבראשונה. אמר יעקב אכעיים אות א' משמי הייט יד נשאר עקב. אמר יצחק אכעיים יד נשאר שח"ק שבראשונה היה שמו ישחק. אמר יצחק לפני הקב"ה רבשי"ע קח סמני שי"ן ותן לי צד"ק תתתו וידעו ישראל בגלות רד"ו שנה כיתרון שי"ן מן צד"ק. וכן היה בזכות יצחק נשאל (מדרש דברי הימים):

שיהיו אותיות בצע, אלא יקרא בשי"ן ואז יהיו אותיות שניות שבע, ותהיה אות של יצחק שהוא השי"ן מוקדם לאות של אברהם שהוא ביי"ת, כי לעתיד אחר התיקון יתעלו הגבורות ויהיו גדולים מן החסדים, וכמו שכתב רבנו האר"י ז"ל ב"שער הפסוקים" (בריש ספר יחזקאל) והך מו ע"ב, עיין שם. ולכן היה הסדר של אותיות שניות בסדר שבע, לרמוז על שלימות כל שבע אותיות של השם והכסא, אשר היו תחילה בסוד בצע, וכן לרמוז על שלימות כל שבע אותיות שד"י אדנ"י, שנפגמו בחטא אדם וחוה. ולכן בהבטחה זו שהוא מבטיח את ישראל על העתיד, דכתיב "כי אשיב את שבותם ורחמתיים", קורא את ישחק בשי"ן, לרמוז על שלימות הנזכר.

ועל זה ביקש דוד המלך ע"ה [נתהלים טז, יא]: "תודיעני אורח חיים, שבע שמחות את פניך". ובזה פירשתי בס"ד רמז הכתוב ויקרא כו, ה: "ואכלתם לחמכם לשבע, וישבתם לבטח בארצכם". פירוש: כאשר תהיו נשפעים מזון שלכם משלימות שבע אותיות הנזכרים, אז לא יהיה גלות עוד בעולם, אלא "וישבתם לבטח בארצכם" — ליעול ולא ליפוק.

בבב"ס ע"ב: טז

טז אלהי אשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרבה בעצב תלדי בנים ואל-אישך תשוקתך והוא ימשלך: ט

בבב"ס ע"ב: טז

כב ברפת יהוה היא תעשיר ולא- יוסף עצב עמה:

בבב"ס ע"ב: טז

ובאופן אחר נראה לפרש הטעם שקורא כאן את ישחק בשי"ן, והוא, כי חטא אדם וחוה גרם עצב בעולם, ולכן

של התיקון. והוא, כי תחילה מעת שהיה חטא אדם הראשון [נגרם פגם וחסרון חס ושלום למעלה בשמות הקודש, שאז אין השם שלם ואין הכסא שלם, שהיה פגם וחסרון באותיות ו"ה של השם ובאות א' של כסא, וההשפעה היא באה מן חצי השם, ונמצא אין כאן אלא רק שלימות ארבע אותיות, שהם: כס יה. אך לעתיד, אחר גמר התיקון תהיה שלימות גמורה, שיהיה השם שלם והכסא שלם, ואז תהיה ההשפעה מן שבע אותיות של השם והכסא, וממילא יושלמו גם כן שבע אותיות של שם שד"י ושם אדנ"י, אשר נפגמו הדלתי"ן שלהם, בסוד נבראשית ג, יג]: "הנחש השיאני", שכתבו המקובלים ז"ל שנשאר שי משד"י, ואני מן אדנ"י, והם אותיות "השיאני". ובזה יובן [נתהלים קמד, יג]: "מזונינו מלאים מפיקים מזן אל זן", דהיינו ז' אותיות השם והכסא, אל ז' אותיות שד"י אדנ"י.

קס"א ע"ב: טז

יא תודיעני אורח חיים שבע שמחות את- פניך נעמות בימינך נצח:

ויקרא כ"ב

ה והשיג לכם דיש את-בציר ובציר ישיג את-זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם:

בבב"ס ע"ב: טז

ולכן, החסרון שהיה בתחילה — שהוא חצי השם — נרמז באותיות שניות של אברהם יצחק יעקב, הכתוב בדגל אפרים שמשם הוא משיח בן יוסף, והם אותיות בצע, שהוא רוצה לומר חתיכה וחלק, לשון בציעה. שבתחילה נבצעו אותיות השם והכסא, ונעשה כס יה, אך לעתיד אחר גמר התיקון, בביאת משיח צדקנו שיבא במהרה בימינו אמן, ובנין בית שלישי שיבנה במהרה בימינו אמן, לא יקרא עוד יצחק בצד"י, כדי

בימינו אמן בזכות יעקב אבינו ע"ה שהוא תפארת, מידת יום שלישי בשבוע. ובוה פירשנו רמז הכתוב (הושע ו, ב): "יחינו מיומים, ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו", שבית שלישי הוא כנגד יום שלישי שהוכפל בו "כי טוב", ולכן ישאר קיים לעולם.

ולכן בבריאה של יום שלישי כתיב [בראשית א, יא]: "תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע, עץ פרי עושה פרי". כי בזמן בית שלישי, שהוא כנגד יום שלישי שהוכפל בו "כי טוב", אז אותיות השניות של האבות — הכתובים בדגל מחנה אפרים שמשם משיח בן יוסף — יהיו אותיות עשב, ויהיה כל אחד מישראל אפילו הקטן שבהם — שהוא דוגמת ה"עשב" — יהיה "מזריע זרע" בתורה, וכמו שאמרו [בראשית רבה ל, ו]: תולדותיהן של צדיקים — חידושי תורה. כי אז יתקיים הפסוק נירמיה לא, לג: "כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם". ואפילו ה"עץ" — שהוא עם הארץ, שהיה עץ העומד להסתר — הנה בעתה "עושה פרי", ולא יהיה עושה ככוונה ופניה זרה אלא "למינו" — מסוג הפרי הטוב שהוא לשמה. ולכן, עתה בהבטחה זו שמבטיח את ישראל על העתיד אחר התיקון, דכתיב "כי אשיב את שבותם ורחמתיים", כתיב ישחק בשי"ן, שאז יהיו אותיות עשב על-פי הרמז האמור בסייעתא דשמיא.

ועל זו המעלה של בית שלישי, שהוא כנגד יום שלישי שבו היתה הבריאה של דשא, התאוה דוד המלך ע"ה ואמר [תהלים כג, א]: "ה' רועי לא אחסר", כלומר, אין אני מתאוה ומבקש מקדש הבנוי כנגד יום ראשון או מקדש הבנוי כנגד יום שני, אלא אבקש: "בנאות דשא ירביצני", הוא מקדש הבנוי כנגד יום שלישי שבו נברא הדשא, שאז אותו זמן "על מי מנוחות ינהלני", שאין עוד צער ושיעבוד וגלות כלל ועיקר. גם אמר "על מי מנוחות" — "מי" אותיות מי, שהוא

נגזר על חוה [בראשית ג, טז]: "בעצב תלדי בנים". אך לעתיד בגמר התיקון יתקיים הפסוק [משלי י, כב]: "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה". ולכן בתחילה היו אותיות שמות של האבות — הכתובים בדגל מחנה אפרים אשר משם משיח בן יוסף — אותיות בצע, שהם אותיות עצב, כי יצחק נקרא בצד"י. אבל לעתיד אחר גמר התיקון ויבנה בית שלישי במהרה בימינו אמן, יהיה ישחק בשי"ן, ובמקום עצב יהיה עשב, שהם אותיות השניות של האבות מתתא לעילא, כאשר סידר אותם הכתוב בפסוק [ויקרא כו, מב]: "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם", שסידר אותם יעקב תחילה ואחריו יצחק ואחריו אברהם, כן עתה הסדר של אותיות שניות שלהם יהיה צירוף עשב. וכן איתא ב"שער הפסוקים" (בישעיה נ"ב) [דף מה ע"א] על זמן הגאולה, וזה לשונו: והיינו דכתיב [תהלים ב, ד]: "יושב בשמים ישחק" — אפיק צ' ועייל ש' וקרי ישחק. עיין שם.

כאשר יבנה בית

ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב
מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר
זרעו בו על הארץ ויהי כן:

כאשר יבנה בית

א מזמור לדוד יהוה רעי לא
אחסר: ב בנאות דשא ירביצני על-מי
מנוחות ינהלני:

כאשר יבנה בית

והנה ידוע [זוהר חדש ויצא במפרשים שם, ועיין בן יהודע חולין ס ע"ב] כי בית ראשון נבנה בזכות אברהם שהוא חסד, מידת יום ראשון של השבוע. ובית שני בזכות יצחק שהוא גבורה, מידת יום שני של השבוע. ובית שלישי יבנה במהרה

הבינה הנקראת "מי" שיש בה חמשים
שערים, ומשם הוא עיקר שפע המנוחה
והחירות. ודוק.

22
פ' 810

דרש רבי חנינא ברפא^ו יהי כבוד ה' לעולם ישמח
ה' במעשיו פסק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה^ו למינהו באילנות
נשאו רשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר
למינהו באילנות ועוד ק'ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה
למינהו אנועאכ"ומיד כל אחד ואחד יצא למינהו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד
ה' לעולם ישמח ה' במעשיו

23
פ' 810

ובאופן אחר נ"ל בס"ד לפרש המאמר הנזכר, כי ידוע שיום
ראשון בשבוע הוא בחינת חסד ששם אחוז אברהם אבינו ע"ה,
יום שני הוא בחינת גבורה, ששם אחוז יצחק אבינו ע"ה, ויום
שלישי בחינת תפארת ששם אחוז יעקב אבינו ע"ה, ובוה פרשתי
בס"ד הטעם דבית ראשון ושני נחרבו, ובית שלישי יהיה קיים
לעולם, דאמר רז"ל בית ראשון היה בזכות אברהם אבינו ע"ה,
ובית שני בזכות יצחק אבינו ע"ה, ובית שלישי בזכות יעקב
אבינו ע"ה, והנה כיום ראשון נאמר כי טוב, לכן בית ראשון
שהוא בזכות אברהם אבינו ע"ה שאחוז בחסד, שהוא כנגד יום
ראשון, היה מזהר ונבנה ע"י שלמה המלך ע"ה היה שלם
בחמשה דברים כנגד חמשה אותיות כי טוב, אבל בית שני שהיה
בזכות יצחק אבינו ע"ה שהוא כנגד יום שני שלא נאמר בו כי
טוב חסד חמשה דברים שהם כנגד חמשה אותיות כי טוב, ועוד
נבנה ע"י סיוע מלך פרס שהוא לשון פרוסה, ונחרב ע"י שנאת
חנם שהוא פירוד הלבבות וחלוקתן זה מזה, כי היה כנגד יום שני
שלא היה בו כריאה גמורה, אלא היה בו ענין חלוקה והבדלה בין
מים למים, ולכן אמרו אין מתחילין ביום שני:

אמנם ביום השלישי שהיה בחינת יעקב אבינו ע"ה הוכפל בו
כי טוב, וכל כפל מורה על הקיום כמו שאמר יוסף הצדיק ע"ה
לפרעה ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מאת
האלהים וממהר האלהים לעשותו (בראשית פ"א ל"ב), ומאחר
שנכפל בו כי טוב הוא סימן מובהק לבית שלישי שהוא כנגדו
שהיה לו קיום והעמדה לעולם ולא יחרב, דמורה כי נכון הדבר
מעם האלהים, גם ישתלשל בו שפע מכל יו"ד ספירת שהם כנגד
ב' פעמים כי טוב שהם עשרה אותיות, גם הם כנגד ה' חסדים וה'
גבורות במיתוקן זה בזה שהם עשרה. והנה ב' פעמים כי טוב עלה
מספר צד, ובוה יוכן בס"ד רמז הכתוב (ישעיה ס"ו י"ב) על צד
תנשאו, רמז בוה על בית שלישי שהוא כנגד יום שלישי שנאמר בו
ב' פעמים כי טוב שמספרם צד, ח"ש תנשאו שישאר קיים לעולם
ולא יחרב אלא תנשאו בו, ועל ברכים הוא תיקון היסוד שמתחת
לברכים תשעשעו שלא ישאר שם פגם עוד כלל:

ובזה יוכן בס"ד רמז הכתוב (הושע ו' ב') יחינו מימים ביום
השלישי יקימנו ונחיה לפניו, פירוש מימים הם יום א' ויום ב'
שהיה כנגדם מקדש ראשון ומקדש שני שהם חיים לישראל, אך
בשניהם תדמה אומת ישראל לחולה שעדיין לא קם ממטתו אלא
נסתלק החולי ממנו לפי שעה, והוא עדינו חלוש המוג ותש כח
שאינו יכול לקום מן המטה, ולכן בנקל אפשר שיחזור עליו החולי,
כן בשני מקדשים שהם כנגד שני ימים הנזכרים לא התקיימו בהם
אלא נחרבו וחזרו למחלתם, אבל ביום השלישי הוא מקדש שלישי
שהוא כנגד יום שלישי יקימנו תחלה מן המטה שלא ישאר לנו שום
מיחוש וחולי קטן מחולי הנפש, ואז נחיה לפניו בלתי שום מסך
מבדיל בינינו לבין אור השכינה, ולכן ישאר קיים לעולם ולא יחרב
ולא יהיה עוד גלות לישראל:

ובזה מובן שפיר הטעם שנכפל כי טוב ביום השלישי, מפני
שהוא כנגד בית שלישי שיבנה במהרה בימינו אמן, שבו תהיה
טובה כפולה ושלימה הן לנפשות הן לגופים, כי בזמן הזה יתבררו
כל ניצוצי קדושה השייכים לנפשות ולא ישאר שום חולי לנפש
כלל, מה שאין כן בבית ראשון ושני היה גאולה וחירות לגופים
שלא היו משועבדים לגוים, אבל לא היה גאולה וחירות שלימה
לנפשות, כי עדיין לא נטרדו מן הסיגים של החיצונים ולא נשלם
בירודם ורפואתם, ולכן נכפל בו כי טוב לרמז על בית שלישי
שהוא כנגדו יהיה טוב גמור לנפשות וטוב גמור לגופים:

נמצא לפי זה בית שלישי שיבנה במהרה בימינו אמן הוא כנגד יום
שלישי שהוכפל בו כי טוב המורה על טובה כפולה ושלימה לנפשות
ולגופים, כי באותו זמן נגמר ונשלם בירור כל ניצוצי קדושה השייכים
לנפש רוח ונשמה של ישראל, ובוה מובן הטעם שגור הקב"ה על
האילנות אשר נבראו באותו היום שלא יצאו בערבוביא אלא כל אחד
למינו, כי אותו היום הוא כנגד זמן בית שלישי שבאותו הזמן יגמר
תיקון ובירור ניצוצי הקדושה שהם חלקי הנפשות ולא ישאר עוד
ניצוץ אחד בערבוביא אלא כל ניצוץ נדבק בשרשו ומקומו שבאותו
זמן יתקיים מאמר הכתוב (מלאכי ג' כ"ג) הנה אנכי שולח לכם את אליה
הנביא וכו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם שלא
יהיו הנפש רוח ונשמה בערבובייה כאשר הם עתה, וכמו שאמר רבינו
האר"י ז"ל בשער הגלגולים:

והנה האילנות הם רומזים לנשמות הגדולים, והדשאים רומזים
לנשמות הקטנים, ולעתידי מלבד שיהיו הנשמות הגדולים מוכרבים
ועומדים בלא ערבובייה אלא גם הנשמות הקטנים אשר עיקרם היו
מעורבים ביותר מחמת קוטנם יהיו גם כן עתה מבוררים ועומדים
בלא ערבוביא, ולכן כשגור הקב"ה על האילנות שרומזים על
נשמות הגדולים שלא יצאו בערבוביא או נשאו הדשאים שהם
רומזים לנשמות הקטנים קל וחומר בעצמן, ומה אילנות אשר לפי
גודלן אין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה, אנו על אחת כמה
וכמה, ומיד כל אחד יצא למינהו:

ולכן כיון שראה שר העולם שהוא מטטרו"ן שר הפנים שהוא
המליץ טוב בעד ישראל תמיד, שגם הדשאים שהם רומזים אל
הנשמות הקטנים לא יצאו בערבוביא שזה יורה על בירור כל
הנשמות שיהיה בזמן בית שלישי שהוא כנגד אותו היום, או פתח
ואמר יהי כבוד ה' לעולם, כלומר כבוד ה' אשר יתגלה בבית
שלישי שבו יהיה עיקר כבוד ה', יהיה קיים לעולם, דכיון שנשלם
בירור ותיקון כל הנשמות או לא יהיה עדי חרבן וגלות וישאר
הבית קיים לעולם בכבוד ה' הוורח בו, וגם אותו זמן ישמח ה'
במעשיו אלו ישראל שיהיו כולם צדיקים שלמים ולא ישאר עליהם
קטגורים, וגם אשר ישמח ה' במעשיו לרמז שהבית הזה יהיה
מעשה שמים, ורמז גם כן בחיבת ישמח שהוא אחיות משיח
שימליכתו באותו זמן בעולם הזה: